

Politiassistent

Arne Bengtssons

personlige erindringer fra deportationen til Buchenwald

19. september 1944 og hvad der fulgte efter indtil

krigens afslutning

Forord

I slutningen af 1980`erne gik de sidste krigsårgange på pension fra deres tjeneste i Politiet. I den forbindelse drøftede politiassistent Niels Ole Brinch og jeg (politiassistent Jørgen Jensen) flere gange behovet for at tale med de af vores kolleger, der gik på pension, og som havde oplevet krigsårene som polititjenestemand. Særligt interessant kunne det være at få deres egne beskrivelser af oplevelserne enten "under jorden" eller som interneret i tysk koncentrationslejr, efter at politiet blev opløst af den tyske besættelsesmagt 19. september 1944.

Medbringende en kassettebåndoptager opsøgte vi i 1994 flere kolleger fra krigsårgangene og fik dem efter aftale til at fortælle lidt om dem selv og deres oplevelser som polititjenestemænd 1940-1945. Samtalerne blev optaget på bånd og renskrevet ord for ord af en administrativ medarbejder i politiet. Det er denne afskrift, der danner grundlag for det følgende portræt og fortælling.

Portræt

Politiassistent Arne Bengtsson, født den 11. juni 1921 i København, søn af reproduktionsfotograf (Gyldendal) T. Bengtsson og hustru Irma, bosiddende Forhåbningsholms Alle på Frederiksberg indtil 1933 og derefter på Rosenvej i Glostrup.

Skolegangen foregik på Niels Ebbesens Vejs skole på Frederiksberg op til mellemskolen – hvorefter han fuldførte realskolen med præliminæreksamen i 1937.

Arne Bengtssons drøm var at blive elektroingeniør, men på grund af en ny lærlingelov var det ikke muligt at få en læreplads. Han kom i stedet i kontorlære hos Siemens, der var et tysk firma beliggende på Blegdamsvej i København. Han gennemførte sin læretid og var fastansat i Siemens indtil 1943.

Arne Bengtsson havde en svoger, der var ved politiet, og hvis fader var den navnkundige overbetjent Rømming. Gennem samtaler med svogeren blev Arne mere og mere interesseret i at skifte til et job i politiet.

Den 25. marts 1943 startede Arne Bengtsson sin karriere i politiet og her begynder også fortællingen om nogle særdeles begivenhedsrige år som ansat i politiet.

Men inden fortællingen begynder om politiet, fortalte Arne Bengtsson om 1930`erne og de tidlige år af krigen 1940-1943, hvor han var ansat i Siemens.

En ung mand i 1930`erne

I 30`erne, hvor jeg boede med mine forældre i Glostrup, mærkede vi ikke meget til nazismen. Det interesserede mig nu heller ikke. Jeg var optaget af - sammen med en kammerat - at eksperimentere med radioapparater. Min kammerats fader var ansat ved statsbanerne og havde en dejlig værktøjskælder med skruestik og alt muligt. Der brugte vi meget tid.

Der var meget arbejdsløshed i 1930`erne, men min fader havde godt job ved Gyldendal, og det gjorde altså, at vi kunne flytte fra en lejlighed på Frederiksberg til et hus i Glostrup. Der manglede ikke noget i mit barndomshjem. Jeg ved ikke, hvor meget min fader tjente hos Gyldendal, men når vi havde besøg fra Sverige, hvor min fader stammede fra, så manglede der ikke noget. Der var både øl og snaps på bordet. Så vidt jeg ved, kostede huset på Rosenvej i Glostrup 16.500 kr., da mine forældre købte det i 1933.

Efter krigen – engang i 1950`erne - blev min far afskediget fra Gyldendal, da de lukkede flere afdelinger. Det blev løst ved, at min søster og svoger flyttede ind i huset på 1 sal, mens min fader og moder boede i stueetagen.

Men tilbage i 1930`erne var det hårde tider for mange. Der var også noget social uro. Jeg kan huske, at jeg gik på Grønttorvet, og at der var kampe mellem demonstranter og politi. Jeg kan ikke huske det præcise år¹.

Siemens

Efter en kort udlandsrejse til noget familie i England skulle jeg finde en læreplads. Det lykkedes at få en kontorlæreplads hos Siemens på Blegdamsvej 124 i 1939. Jeg begyndte i statistisk afdelingen hos en dame, der hed fru Søgaard. Hun lignede Xanthippe² fra Knold og Tot. Hun var sateme streng. Senere kom jeg på lagerkontoret. Der var vi mange. Det var en stor forretning. Jeg befandt mig også en del af tiden i den afdeling af Siemens, der lå på Trianglen. Den afdeling hed Brotos og handlede med støvsugere.

Efter læretiden kom jeg tilbage til Blegdamsvej, og der fik jeg engang imellem en lidt anderledes opgave af den tyske direktør for Siemens. Jeg skulle køre med sporvogn ud til Nylandsvej – til det tyske hospital, som lå derude. På hospitalet lå der sårede tyske soldater. På turen skulle jeg medbringe nogle pakker, der indeholdt æg i bakker og noget mad. Min opgave var at aflevere pakkerne på hospitalet. Det var ikke altid, at der var hele æg i bakkerne, når jeg nåede frem, for der var nogen gange trængsel i sporvognene. Det var mit indtryk, at det var direktøren selv – eller måske firmaet – der betalte for æggene og maden. Det var i hvert fald ham, der satte det i gang.

Grunden til, at jeg sluttede i Siemens, var flere. Jeg ville så meget hellere være i politiet, som jeg havde hørt så meget godt om, og samtidig var det at være ansat i et tysk firma ikke så godt. Min fader havde et meget anstrengt forhold til den tyske besættelsesmagt, hvilket ikke gjorde det nemmere. Jeg kan huske, at min far blev tosset, da Danmark blev besat 9. april 1940. Min far og jeg skulle op på arbejde, og jeg skulle cykle fra Glostrup til Trianglen, da det pludselig summede med flyvemaskiner. De dykkede og de lavede et være spektakel. Der blev også kastet sedler med "Oprob" ned på gaden. Jeg har flere gange undret mig over at min fader ikke blev taget af tyskerne, for han kunne ikke dy sig, når der skete noget. Jeg kan huske, at han og jeg engang i starten af krigen gik på Roskildevej ved gartneriet, der hvor Søndre Skole³ i dag ligger, og så kom tyskerne kørende ad Roskildevej. Min far han var lige ved at eksplodere, så jeg måtte hive ham i armen sige "pas nu på". Min far havde et heftigt svensk temperament, og han talte stadig sådan lidt gebrokkent dansk/svensk, selv om han kom fra Landskrona.

Efter episoderne med min far og tyskerne skulle jeg jo stadig møde i Siemens og i begyndelsen af krigen forbandt jeg det ikke sådan med noget konfliktfyldt. Siden hen begyndte det at snerpe til. Der kom blandt andet kontrol ved indgangsdøren til firmaet – der var en portner – en lille tyk mand, som kontrollerede alle. Så kom der razziaer ude i samfundet – nogle gange, når jeg skulle med toget fra Østerport og ud til Trianglen, så var der spærret, og det tog rigtigt lang tid at komme frem. Da jeg sluttede i Siemens i marts 1943, fik jeg 275 kr. om måneden i løn.

¹ Formentlig 1. maj demonstration 1932.

² Xanthippe er synonym for rappenskralde (i knold og tot formentlig fru vom)

³ Formentlig Søndervangsskolen

En vej ind i politiet

Som nyansat reservebetjent i politiet fik jeg lønnen betalt forud. Jeg har aldrig følt mig så rig som i marts 1943, hvor jeg både fik løn fra Siemens og fra Politiet. Det første, jeg gjorde, da jeg havde fået lønnen fra politiet, var at købe et ur på vejen hjem fra arbejde.

De nyansatte i politiet blev straks sendt på uddannelse, og det blev jeg også. Det foregik i Helsingør ved en stor villa kaldet Stella Maris.⁴

Lederen på stedet var Kongsted Christensen – en frisk fyr, der virkelig kunne styre de nyansatte.

Uddannelsen indeholdt både oplysninger om opgaven – primært jernbanebevogtning – men vi lærte også evolering.⁵ Der blev ansat rigtigt mange, som reservebetjente, og det var meningen, at reservebetjentene kun skulle være i politiet, indtil krigen var slut.

De fastansatte politibetjente, som jeg senere lærte at kende, var dengang for nogens vedkommende dem, vi kaldte ”herregårdsbisserne”. Det var nogle store grove karle f.eks. Krone, Jikjær og Løde, der havde arbejdet på store herregårde, inden de startede i politiet.

Jeg havde jo en lidt anden baggrund, men jeg søgte ind i politiet dels, fordi jeg havde hørt så meget om politiet, og dels fordi jeg følte interesse for det. Samtidig var der dilemmaet med et tysk firma. Det var jeg - som tidligere fortalt - ikke så meget for.

Efter den korte uddannelse, der tog ca. 14 dage på Stella Maris, blev jeg sendt til brobevogtningen ved Røde Port i Roskilde. Vi var udsendt fra centralt hold og kendte ikke de lokale betjente eller det lokale politi. Når vi gik natpatrulje, så gik det lokale politiovre på den anden side af Røde Port, og de hilste aldrig på os. Det var ikke fordi, vi var ilde set – vi blev bare ikke regnet for noget af det lokale politi. Vores opgave på begge sider af Porten var at forhindre sabotage – altså at broen blev sprængt i luften. Vi havde et lille skur med en kakkellov i, hvor vi kunne sidde, når vi ikke var ude på vagten.

Vi mødte til 8 timers vagt ad gangen – altid mindst 2 mand og direkte ved Røde Port. Der kom inspektion i løbet af vagten fra det lokale politi. Vi var ikklædt nogle gamle mørkeblå militæruniformer. Jeg kan især huske bukserne, der var lavet af rigtig tyk vadmel. De kunne ikke holde pressefolder, faktisk kunne de hverken det ene eller det andet – men tykke var de. Dertil hørte en tyk soldaterkappe og en hue. Vi havde også fået udleveret en karabin og 8 skud.

Efter et par måneder søgte jeg om at komme til Søndre Birk Politi for at komme tættere på min bopæl i Glostrup. Søndre Birk dækkede jo både Taastrup, Glostrup, Rødovre, Hvidovre, Værløse og Ballerup.

Det lykkedes mig at komme til Søndre Birk Politi i juni 1943, men så fik jeg opgaven at bevogte jernbanen ved Hedehusene så det kom ligesom ud på et, om det var Roskilde eller Hedehusene. På denne strækning gik jeg sammen med Viggo Hansen og H. Jørgensen – også kaldet sorte Jørgensen. Efter et stykke tid kom jeg også til bevogtningen af Radio Herstedvester. I det hele taget prøvede jeg at komme til at forrette tjeneste så tæt på min bopæl som muligt, og det lykkedes fint, da jeg senere endnu kom til bevogtningen på Glostrup station.

⁴ Stella Maris var en stor hvid villa, hvor også kystpolitiet holdt til.

⁵ Eksercits hvor en gruppe soldater (her politi) marcherer i kolonner

Jeg kan huske en episode fra en nattevagt på Glostrup station, hvor en jernbanemand og jeg gik sammen på bevogtningen af togstrækningen ud mod Vallensbæk. Jeg gik bevæbnet med en karabin, og jernbanemanden havde ikke noget våben – han var bare med som makker. Vi gik på skinnerne helt ud til skuret ved Vibeholmsvej, hvor vi skulle ringe tilbage til stationen, så de havde styr på, hvor vi var henne. Da vi når ud til skuret, så lyder det pludselig ”Hände hoch”. En tysker kom frem ved skuret og sigtede på os med sit våben. Det gav et ordentligt gib i os, og vi skældte ud. Så myldrede det frem fra skråningen med tyske soldater, og de var åbenbart lige så nervøse for sabotører som nogen andre. Sådan var der en del episoder, der kunne være endt dårligt. Tyskerne havde ikke noget med jernbanebevogtningen at gøre – men nogle gange holdt de øvelser eller havde en mistanke, som de så reagerede på.

Det var nogen gange farligt at gå på jernbanen – særligt i dårligt vejr. Det var ikke altid, man kunne høre togene, før end de var der. Man skulle være vågen, når man gik der på skinnerne.

Jeg byttede på et tidspunkt vagt med en kollega, der hed Opperdahl. Han tog vagten på banen, og jeg tog vagten ude ved radioen i Herstedvester. Den nat blev han og jernbanemanden kørt over af toget – fuldstændigt. Det var sørgeligt. Da jeg kom kørende efter vagten på radioen ned ad Herstedvestervej og ud til Herstedøstervej, så jeg Falck, der gik ved skinnerne og samlede stumper sammen i store baljer. Jeg har da tænkt over, at det var mig, der skulle have gået den vagt – ikke at jeg tror, det var endt sådan – men alligevel.

Restaurant Turisten

Der skete ikke nogen sabotageaktioner på banen, mens jeg gik der, men tæt på min bopæl skete der noget, som måske var en sabotageaktion.

Restaurant Turisten (nuværende Byparken), der var en kendt og fin træbygning i Glostrup, og hvor jeg i mine unge dage havde været til flere baller, blev taget i besiddelse af tyskerne. Det var - så vidt jeg husker - et sted for rekonvalescens af tyske soldater. I parken ved siden af bygningen var der opført telte, og når tyskerne tidligt om morgenen stod op og gik i gang med eksercits, så kunne vi høre dem helt ovre, hvor jeg boede på Rosenvej, især når de sang, og det gjorde de tit. De var faktisk ret dygtige til at synge.

På et tidspunkt under krigen – jeg kan ikke huske hvilket år⁶ - så brændte Turisten ned til grunden. Det var vist nok en Sankt Hans aften, men rygterne ville vide, at den brand ikke kom af sig selv.

Et bryllup og en lønforhøjelse

Den 29. maj 1943 blev jeg gift, og til det formål havde jeg fået 1 fridag. Jeg havde nattevagt den 28. maj 1943 og fik fri lidt før på grund af brylluppet. Så jeg kørte på den udleverede cykel kl. 05.00 fra bevogtningen ved Røde Port i Roskilde til Glostrup. Jeg har aldrig kørt så stærkt hjem til Glostrup som den dag. Jeg tror, jeg kørte hjem på lidt over en halv time den dag. Normalt tog jeg ellers toget, men den dag gik der ikke tog så tidligt på dagen, så det blev cyklen.

Hjemme i Glostrup lidt før kl. 06.00 og så sov jeg lidt. Derefter op og giftes. Festen blev holdt på Skovriderkroen. Der havde de lavet en suite til os, altså en brudesuite. Det var skønt. Da brylluppet var vel

---

⁶ 24. juni 1943 – udløste 100.000 kr. i krigsskade erstatning som blev brugt til at bygge restaurant Byparken – færdig 1950

overstået, så var det hjem til Glostrup næste dag og derfra på tjeneste om eftermiddagen. Der var ikke tid til megen bryllupsfejring dengang.

Som gift reservebetjent fik jeg 400 kr. om måneden i løn. De ugifte fik noget mindre. Min ugifte svoger startede i 1939 og fik dengang 229 kr. om måneden.

Folkestrejken 29. august 1943

På dagen for folkestrejken var der mange mennesker forsamlet på græsplænen nede foran stationen i Glostrup. De mange mennesker ville gerne ind til København men kunne ikke komme med tog eller i øvrigt finde transport derind, så der var i stedet samlet rigtigt mange mennesker i Glostrup. Jeg skulle møde ved Rødovre politi den pågældende dag, men kunne heller ikke komme derind, så jeg tog i stedet ned til Politistationen i Glostrup. Her mødte jeg Barsted – lederen af politistationen i Glostrup.

Barsted startede vores Nimbus med sidevogn op, og derefter kørte han og jeg ud mod Rødovre. Vi kørte på det, man kaldte forsøgsbanen - det var nogle steder en flersporet vej med asfalt eller brosten eller noget anden belægning - deraf navnet "forsøgsbanen". Da vi nåede ud til Hvissingevej, så begyndte nogle tyske vagter fra fæstningen ved Vestvolden at skyde i retning mod os. Der var også smidt store drager ud på kørebanen. Så var det bare om at få vendt kareten – den vej kunne vi ikke komme til Rødovre – så vi måtte opgive.

Rødovre Politi 1944

I starten af 1944 lykkedes det mig at blive flyttet til bevogtningsopgaver i Rødovre og Hvidovre.

I maj 1944 sprængte frihedskæmpere maskinfabrikken Globe⁷, der lå ude ved fæstningen. Jeg var lige kommet hjem fra tjeneste på Rødovre Politistation og var gået på toilettet, og så lød der et ordentligt brag, og jeg lettede lige fra sædet. Det var et af de største sabotageaktioner overhovedet under krigen. Jeg tror, at fabrikken beskæftigede omkring 100 mand, og fabrikken handlede med tyskerne. Der var en på fabrikken, der blev slået ihjel af et sprængstykke fra en gasflaske, og der blev - så vidt jeg husker - også taget en ung mand fra modstandsbevægelsen, og han blev skudt dagen efter.

Det var i øvrigt ikke helt ufarligt at køre til og fra arbejde i politiuniform. Når jeg cyklede frem og tilbage, så blev der nogle gange skudt efter en. Nogle tyske sommervagter, der gik vagt nede ved Damhuskroen, de var sgu strenge. Min kollega Falkenborg blev ramt af deres skud.

I sommeren 1944 var der arrangeret "fagenes fest". De ca. 12 mand fra Rødovre Politi mødte op med et håndboldhold, som jeg spillede på. Det foregik i Solvangsparken i Glostrup, og der var alle mulige sportsgrene og også tovrækning, som man kunne melde sig til.

Jeg spillede håndbold for Søndre Birk Politi Idrætsforening, og i løbet af dagen kom jeg til skade med min hånd. Den fik jeg undersøgt på hospitalet, og der var brækket en håndrodsknogle.

I dagene derefter blev jeg på - grund af min håndskade - flyttet til nye opgaver. Jeg skulle sammen med en kollega Villy Jakobsen være sekretær og journalfører for politikommissær Molested. Så al min tjenestetid

---

⁷ 3. maj 1944 sprængte modstandsfolk fabrikken Globe i luften. Fabrikken producerede tilbehør til artilleri. Modstandsmanden Jørgen Schack blev taget og henrettet dagen efter.

gik med administrativt arbejde inde på Rødovre Politistation, som var en villa beliggende på Roskildevej lige over for Hviddingevej. Stueetagen var politistation, og politikommissær Molested havde privat bolig på 1. sal.

Villy Jakobsen og jeg mødte gerne på skift og nogen gange også sammen. Vi sad et meget centralt sted i forhold til alle kollegerne, og der var også en telefon, som vi skulle passe, når der var luftalarm.

På Rødovre Politistation, hørte jeg for første gang om, at der var politifolk med i den begyndende modstandsbevægelse. Vi hørte lidt om det fra nogen af dem, der var med, men det var ikke noget jeg blev optaget af eller inddraget i. Vi vidste det foregik, men ellers talte vi ikke med nogen uden for politiet om det.

Det administrative arbejde passede mig fint – jeg havde jo også en kontoruddannelse fra Siemens – så det gik ligesom nemt for mig.

I september 1944 kom min kone på hospitalet og blev opereret for galdesten, og jeg kørte hver dag efter tjeneste på cykel ud til Gentofte hospital for at besøge hende og derfra hjem til Glostrup. Det betød også at jeg hver dag lidt før kl. 11.00 gik hen til bageren på Rødovrevej for at købe en mælk og lidt frokost – nogle gange bare noget wienerbrød.

19. september 1944

Jeg mødte på tjeneste på Rødovre Politistation den 19. september 1944 og havde mit normale administrative arbejde.

Dagen startede som alle andre dage. Vi satte vores vagtpost ud foran Politistationen. Det var denne dag min makker Villy Jakobsen, der var vagtpost. Vi havde dagligt tyske patruljer og delinger, der kom marcherende eller kørte i prærievogne forbi vores politistation. Vi havde godt set, at der var tyske soldater ovre på den anden side af vejen, men det var ikke usædvanligt, så vi havde ingen mistanke om, at der var noget på vej.

Lidt før klokken 11 var jeg beskæftiget med noget, som jeg gerne ville lave færdig, inden jeg gik til bageren på Rødovrevej. Jeg sad derfor stadig med opgaven, da luftalarmen lød kl. 11.00, og jeg løftede telefonen for at skabe kontakt til kommandostationen for det civile beredskab – det skulle vi altid gøre, når der var luftalarm ligesom nogle af os skulle rykke ud for at besætte bestemte poster ude i byen. Samtidig betød en luftalarm, at tjenestefrit personale skal møde ind på arbejde.

Ude på vejen foran politistationen kom kolonnen af tyske soldater fra den modsatte side af vejen over til politistationen, og forrest gik der en lille "obergefreiter⁸". Han vendte sig mod min kollega Villy Jakobsen, pegede med sin maskinpistol på ham og råbte "hände hoch". Alt det så vi inde fra Politistationen, fordi der vendte et vindue ud mod vejen. Derfra gik det stærkt. Tyskerne myldrede ind på Politistationen, samtidig med at jeg havde telefonisk forbindelse med det civile beredskab. Jeg benyttede chancen og sagde til CB`eren⁹ i den anden ende af røret, at tyskerne var her på politistationen, og at de angreb politiet, og at

⁸ Obergefreiter svarer til korporal – militært gradstegn

⁹ CB står for Civil Beskyttelse – folk der typisk var ansat af statens civile luftværn 1940 - 1945

han skulle underrette en politimand Bach på Violvej om at holde sig væk fra politistationen. Bach var den eneste, jeg kunne huske var vagtfri denne dag, og jeg har senere hørt, at han fik beskeden og slap væk.

Med tyskerne inde på Politistationen blev vi alle holdt op, "hände hoch" blev der råbt, og de tyske soldater virkede godt nok meget nervøse. Der blev ikke skudt, og der faldt lidt ro på, da vi blev samlet i gangen på Politistationen. Ved bagudgangen forsøgte vores hittegodsmand Gravesen og kriminalbetjent Svend Ivers¹⁰ at slippe ud og væk fra politistationen. Men den havde tyskerne regnet ud – der stod nogle tyske soldater klar ved bagudgangen – så de blev altså også fanget ind.

Det samme skete for en kollega Helge Rasmussen og en mere, som jeg ikke kan huske navnet på. De kom cyklende til politistationen i deres lyse sommerbukser, hvid skjorte og sandaler, gik lige forbi en tysk vagt med maskingevær ved indgangen og indenfor "hops" – så var de også taget til fange. Jeg kan særligt huske de 2 kolleger, fordi det jo nærmest var tragikomisk, at de senere sammen med os andre blev sendt til Tyskland i sommerbukser, hvid skjorte og sandaler.

Vi blev visiteret og skulle tømme alle vores lommer og aflevere våben, og efter et stykke tid så blev vi gennet ud af Politistationen og op på en prærievogn, der kørte væk med os. Bagtil på vognladet stod 2 tyske soldater med maskinpistoler, og vi andre stod også op på vognladet.

Fra Rødovre Politistation kan jeg huske, at der den 19. september 1944 blev taget mindst 10 danske politifolk. Dem, jeg lige kan huske, er Molested, Villy Jakobsen, Iversen, Gravesen, Svend Larsen, Skaaning Nielsen, Helge Rasmussen og jeg selv samt nogle flere, som jeg ikke kan huske navnene på.

Deportation

Fra Politistationen i Rødovre blev vi kørt til Alsgades skole på Vesterbro. Der befandt vi os i kort tid, hvorefter vi blev transporteret til Langelinie og gennet ned i et par lagerrum beliggende på selve Langelinie. Jeg har godt læst, at nogle andre siger, at vi var inde i pakhuset i Frihavnen, men det var vi ikke.

I lagerrummene, som var en slags kartoffelkældre, opholdt vi os i mange, mange timer. Vi vidste ikke spor om, hvad der skulle ske med os. Men vi var mange i lagerrummet så mange, at vi nærmest ikke kunne røre os.

Efter mange timer blev vi gennet op af lagerrummene og ombord på et skib. Der så jeg at vi var rigtigt mange – jeg har hørt 1800, og det skal nok passe – vi var i hvert fald mange. Ingen af os vidste noget om, hvad der skulle ske, og da nogle af kollegerne, der kunne tysk, spurgte soldaterne, blev de afvist. Den menige soldat han vidste formentlig heller ikke noget. Han skulle bare gøre sine ordrer.

Da vi blev gennet ombord på skibet, kunne vi se, at det hed Cometa.¹¹ Det var noget med, at tyskerne havde hentet det ovre på B. og W.¹² Men det vidste vi ikke dengang. Vi blev ledt ned i bunden af skibet – så langt ned vi kunne komme. I bunden kunne vi se, at skibet ikke engang var færdigt. Der lå værktøj og alt muligt over det hele. Der gik hurtigt et rygte mellem alle de forsamlede om, at skibet blot var et sted, vi skulle opholde os indtil videre, fordi skibet ikke i virkeligheden var i stand til at sejle.

¹⁰ Kriminalbetjent Svend Iversen

¹¹ Cometa var et camouflagedækket transportskib i 3 etager

¹² Skibsværftet Burmeister og Wain.

Der kom flere og flere kolleger ned i bunden af skibet, og vi stod derfor tættere og tættere, og luften blev tykkere og tykkere. Der var kun en lem foroven, der stod åben til at skaffe luft ind til rummet.

Langt om længe så fik vi noget. Det var Knäkbrot. Det var en lille pakke og så noget smør. Vi skulle være så og så mange om noget smør, og sammen med det fik vi tysk wurst.

Vi var stadig spændt på, hvad der skulle ske. Men vi kunne ikke få noget af vide.

Efter et stykke tid kom der en dansker, der var i tyskernes sold. Jeg tror, han oprindeligt var kriminalmand men nu var han nazist. Når, hed han. Han havde en liste med navne, der blev råbt op. Der var en masse navne, der blev råbt op, og hver enkelt blev sat i land. Der i blandt var en del fra de civile afdelinger – altså civilpolitierne, fordi tyskerne regnede med at få deres hjælp, nu hvor der ikke fandtes politier mere. Men dem fik de altså ikke hjælp fra. Civilpolitierne blev senere sendt til Frøslevlejren og derfra til Tyskland.

Jeg tror også, at der var nogle imellem, som blev kaldt op og sat i land, fordi de var for gamle til at rejse.

Hvorvidt nogle af dem, der blev råbt op, i virkeligheden ikke skulle til Tyskland fordi de skjult havde sympati for nazisterne, var ikke til at vide. I Rødovre havde det været sådan, at en bestemt kollega blev regnet for at være nazisympatisør, og ham fortalte man aldrig noget. Når han var tilstede, vogtede man sine ord.

Efter at civilpolitierne havde forladt skibet, gik der en rum tid uden nogen aktivitet. Pludselig satte skibet i bevægelse, og samtidig lød der et helvedes skyderi. Jeg kunne høre, hvordan kuglerne ramte skibssiden. Det er mærkeligt, at der ikke er nogen, der efterfølgende har kunnet finde ud af, hvem der skød på skibet. Var det tyskere ovre fra Frihavssiden, eller hvem var det, der skød? Det er aldrig opklaret.

Afsted gik det, uden at vi havde nogen som helst anelse om, hvor vi blev sejlet hen. En kollega havde et lommekompas, og så rygtedes det hurtigt, at vi var på vej sydpå. Efter nogen tid ændrede kursen sig. Vi vidste, der var minebælter, og med de forskellige kursskifter var det umuligt for os at regne ud, hvor vi var på vej hen.

Der var ingen tæpper eller fornødenheder i øvrigt i bunden af skibet. Alle måtte sætte sig eller forsøge at ligge på gulvet så godt det nu kunne lade sig gøre. Jeg så nogle kolleger, der fandt nogle skabe, hvor de så sad og sov i. Vi så intet til mandskabet på skibet, og vi fik ingen information overhovedet.

Næste dag om morgenen blev der efter megen parlamenteren mellem nogle af vores politiledere, der kunne tale lidt tysk, og lederne af besætningen, lavet en ordning, hvor 16 mand ad gangen kunne komme op på dækket og få noget frisk luft. Da vi var flere hundrede mand i bunden af skibet, tog det rigtig lang tid at gennemføre.

Da jeg kom op på dækket, kunne jeg se det tyske mandskab i ført redningsveste og hele udstyret. Så hvis der var sket et eller andet med skibet, så havde vi i bunden været prisgivet. Hele dagen gik med dette og ligeså den næste dag, der endte med, at vi ankrede op ud for Travemünde. Først næste dag blev vi sejlet ind til havnen i Lübeck, og først der blev vi for alvor klar over, hvor vi var sendt hen. Det var også her, jeg fik det første indtryk at krigen. Huse der var faldet sammen, skibe, der var sunket og fabrikker, der var ødelagte.

Jeg var ufrivilligt kommet til Tyskland – et land i krig.

Transport gennem Tyskland

Da vi gik i land, stod der opmarcheret en masse tyske soldater med nogle helvedes arrige hunde. Vi blev ledt direkte over på togstationen og ind i nogle kreaturvogne. Vi var ca. 50 mand i hver vogn. Togvognene var helt lukkede og havde været brugt til alt muligt, for de var ikke gjort rene.

Toget satte i gang, og vi blev kørt ind i Tyskland uden at vide noget som helst om, hvad der skulle ske med os eller hvor, vi var på vej hen. Undervejs var der flere stop, hvor vi kunne høre en luftalarm og nogle gange larmen fra nogle fly. Dørene til kreaturvognen var låst, så der var ligesom ikke rigtigt noget at gøre for os inde i vognene.

Undervejs på hele rejsen fra København og igennem Tyskland holdt jeg mig til dem, jeg kendte. Det var en stor hjælp for mig. Kollegerne fra Søndre Birk holdt sammen, og det samme gjorde kollegerne fra Kastrup og Tårnby.

Toget bumlede afsted i, hvad jeg opfattede som 48 timer. Der blev ikke åbnet for vognene på noget tidspunkt. Vi opholdt os mest på gulvet, og ellers kunne vi på skift få lidt frisk luft ved en lem med pigtråd for. Der var en lem i hver side af kreaturvognen. Undervejs var der stop på nogle togstationer, hvor Røde Kors kom med vand og mælk og alt – ikke til os – men til de tyske vagter. Vi fik ingenting, og der blev ikke lukket op for vognene på noget tidspunkt undervejs.

Til sidst holdt toget stille. Dørene gik op, og vi var i koncentrationslejren Neuengamme.

Neuengamme

Langs med toget var der opmarcheret tyske soldater med glubske hunde, og denne gang endnu værre med lange piske – sådan nogle "flodhestepiske". Alting skulle ske så hurtigt, så der blev kommanderet med os "schnell – schnell" og "aus – aus". Kom vi ikke hurtigt nok afsted, så fik vi en over nakken af deres pisk.

Jeg kunne med det samme se nogle store stenbygninger, og vi var flere der tænkte, at det nok var der, vi skulle bo. Det var naivt af os. Der var jo også træbarakker – masser af dem.

Vi blev gennet ind i lejren, og det foregik ved at vi stillede op i marchkolonner, og da vi kom marcherende ind i lejren, så spillede et fangeorkester "Alte kammeraten", og der troede vi kortvarigt, at det var til ære for os. Senere skulle det vise sig, at fangeorkesteret spillede flere gange om dagen. Om morgenen spillede de tyske marcher og marcherede rundt i lejren, og kl. 17.00 spillede de "Alte kammeraten".

Vi blev fra indgangen til lejren dirigeret direkte ned i en kælder under et af stenhusene. Der var rigtig lavt til loftet – Politikommissær Barsted, der var en høj kollega, måtte stå med dukket hoved for at være der. Der blev presset alt for mange mand ned i kælderen – vi stod som sild i en tønde, og luften blev hurtig dårlig. Flere kolleger besvimedede, og når nogle kolleger forsøgte at komme helt hen til nogle små vinduer og stikke hovedet ud, så stod der en tysk soldat klar til at jage dem ind igen.

Jeg opfattede det som om, at tyskerne faktisk ikke rigtigt havde styr på, hvad der skulle ske med os. Der gik i hvert fald lang tid nede i kælderen, og først da det blev nat, fik vi besked om, at vi skulle op af kælderen og i bad.

Gradvist - bare nogle stykker af gangen - blev vi hentet op og sendt ind i et bad. Der var både varmt og koldt vand. Det var faktisk helt rart. Et par af kollegerne blev sådan lidt kåde af det varme vand – heriblandt Strandgaard Hansen – han sprællede lidt ligesom en sprællemænd. Men det skulle han ikke have gjort. En ”overfange”, der holdt øje med os, kastede en spand igennem luften efter Strandgaard Hansen, og så blev der helt stille. I Neuengamme var der som i de andre koncentrationslejre nogle overfanger kaldet Kapoer, og de havde yderligere nogle hjælpere, så strygene endte altid helt nede hos de svageste fanger.

Efter badet kom vi ud og fik noget tøj. Noget gammelt noget. Der var en, som fik jaketbukser, og en fik en kjolefrakke. Politikommissær Skibby, der var en korpulent mand, fik et par bukser, der var alt for små og skrævede helt vildt. Han måtte have en avis ind på maven for at lukke hullet, hvor bukserne skrævede. Sådan gik han rundt al den tid, vi var i Neuengamme.

Derefter fik vi et nummer rundt om halsen. Der var ikke numre på tøjet – det var der i Buchenwald – men ikke i Neuengamme. På tøjet var der ofte et stort kryds eller en rund hvid plet. På den måde kunne tyskerne bedre skyde efter os, hvis det blev nødvendigt – vi gik faktisk rundt med tøj der var skydeskiver.

I Neuengamme virkede det for mig som om tyskerne ikke helt havde afklaret, hvordan de skulle behandle os danske politifolk. Vi blev f.eks. ikke tvangsklippet som alle andre, og det stivede os faktisk lidt af. Jeg tror, at det måske var tyskernes opfattelse af os som en del af den ariske race, der gjorde, at vi på nogle punkter blev behandlet anderledes end de andre fanger.

Indkvartering og mad

I Neuengamme blev vi indkvarteret i nogle barakker. Der var rigtig mange i hver barak, og vi lå 2 i hver køje. Jeg forsøgte stadig at holde mig til kollegerne fra Rødovre og Glostrup, og det lykkedes.

I Neuengamme var vi først alle kollegerne fra København og omegnen, og et par dage senere kom kollegerne fra Odense, Århus og Ålborg.

Efter et par dage blev en af kollegerne syg. Jeg kan ikke huske hans navn. Han var lærer på politiskolen og havde vist sukkersyge. Jeg hjalp ham over på sygehuset i lejren. Han var meget syg, og han døde dernede. Sygehuset var vist ikke meget bevendt – jeg tror ikke, de kunne behandle ham, og det var fanger, der var plejere og læger på sygehuset. Jeg har ledt efter hans navn på listen over de døde fra koncentrationslejrene men har ikke kunnet finde ham.

Hver dag var der appel. Så stillede vi op i rækker med et bestemt antal i hver række, og så gik blokældste ned og talte op og meldte sit tal. Gud nåde og trøste hvis tallet ikke passede med det, der skulle være. Så var det om igen og igen. Vi stod en af gangene til appel i 5 timer, og folk begyndte jo at segne om af udmattelse.

Når der blev beordret appel, så skulle det gå sådan ”snell – snell”, og hvis det ikke gik hurtigt nok, så slog de med pishen. Jeg kan huske at Mikkel – altså Mikkelsen fra politistationen i Tåstrup – han var jo sådan lidt skrut-rygget, og han skulle altså rette sig op. Han gik ved siden af mig, og pludselig fik han et ordentligt slag med pishen hen over ryggen. Det gav ligefrem et piskesmæld da pishen ramte ham. Mikkel han blev sgu tosset – hold da kæft, hvor blev han gal. Men han skulle jo dy sig, så vi hjalp ham lidt væk. Vi vidste, at de ikke var bange for at bruge pishen, det havde vi set flere gange, og de brugte også hundene. Det morede

dem ligefrem. De var nogle sadister de der SS`ere med deres piske og glubske hunde. De havde også nogen til at hjælpe sig. Det var overfangerne – Kapoerne¹³ – og de tævede også løs, bare der var det mindste.

Maden var ringe og bestod af kålrabbisuppe og kun i afmålte portioner – det var ligesom det. Den ene dag var den skåret i tern – den næste dag på langs. I barakkerne fandt vi nogle gamle rustne metalkar, som suppen blev hældt op i, og der blev udleveret et vist antal træskeer. Hvis du ikke havde en træske, så måtte du dele med op til 10 andre. Rusten løb ud i suppen, men ned skulle den, for det var det eneste, vi fik at spise. En af dagene fik vi nogle tønder ind med knuste muslinger, og dem var der nogle af kollegerne, der spiste, men jeg kunne altså ikke få dem ned. Så vidt jeg husker, så slap de, der spiste muslingerne fra det uden at blive syge.

Vi var kun i Neuengamme i 8 dage. Den 26. september 1944 tror jeg det var, blev vi igen gennet ud af lejren og op i nogle kreaturvogne – 50 mand i hver vogn.

Buchenwald

Så vidt jeg husker, så fik vi nogle brødrationer med ombord på toget, og det var godt, for det tog flere dage at nå frem til Buchenwald. Toget blev hele tiden holdt tilbage af luftalarmer, modkørende troppetransporter og især Røde Kors tog, som vi så mange af.

Hvad der følte som 3-4 dage, endte i Buchenwald i Weimar tæt på den tjekkiske grænse. Vi vidste godt, at vi skulle til Buchenwald. Det havde vi fået af vide i Neuengamme. Men vi vidste til gengæld ikke, hvad Buchenwald var for et sted.

Da vi kom frem til Buchenwald, var der igen en række soldater med hunde og råben og skrigen. Vi marcherede ind i lejren gennem porten, og det var ligesom i Neungamme med to bygninger og en port med gelænder og gitter. Der stod skrevet "Recht und no Recht. Unrecht mein vaterland."¹⁴

Med det samme skulle vi af med alt tøjet og derefter gå splitternøgne ind i et hus – i bad og igennem stueetagen og op på 1. sal for at få udleveret de her sribede bukser, pyjamas og skjorte samt et nummer til at sy fast på skjorten. Vi fik også en hue – noget der lignede en fransk alpehus. Men inden vi kunne tage tøjet på, skulle vi forbi en mand med en kalkkost og en spand med noget ubestemmeligt væske. Så blev vi alle efter tur kørt en tur med kosten foran i skridtet, under armene og et sjask i røven. Av for helvede hvor det sved. Jeg tror, det var mod lus eller andet utøj, som badet ikke havde klaret.

Derfra kom vi ned til nogle barakker, der var opdelt i forskellige afsnit. Der var noget karantænelejr, der var en jødelejr og en epidemiafdeling/sygehus. Vi skulle være i barak 52, 59 og 61. Den ene af barakkerne var udenfor vores indhegning og dermed en del af en anden indhegning – jeg ved ikke hvorfor – men sådan blev det.

Hver barak rummede 750 fanger, og i vores barakker var der udelukkende politifolk. Barakkerne var gamle hestestalde og formentlig taget et eller andet sted fra. I stedet for hestebåse var der lavet hylder til at ligge på. Helt nede ved gulvet startede hylderne og derefter i alt 4 lag opad.

¹³ Kapo - betegnelse for fanger som havde visse administrative opgaver - herunder overopsyn med andre fanger.

¹⁴ "Recht oder unrecht – mein vaterland" stod der skrevet ved indgangen til Buchenwald. Citat stammer oprindeligt fra USA – men blev af naziregimet brugt på tysk som motto for de væbnede styrkers troskab mod fædrelandet.

Vi lå 5 mand på hver hylde i bredden, og der var en lille smule halm i bunden. Der var flere lopper end halm og en lille las af et tæppe til at tage over fødderne. Vi lå tæt sådan i æskeform og så blev der faktisk varmt selv om det var hen under vinteren. Man spurgte "hvad vej ligger vi i dag"? Og når vi først lå der, var der ikke noget med at du kunne stå op og klø dig. Lopperne bed ellers straks, det blev varmt, og der var mange, der havde problemer med at ligge stille.

Jeg fik mange loppestik. Det fik de fleste med undtagelse af nogle få, som vi kaldte "de azurblå". Dem bed lopperne ikke på. Men loppeplagen fik nogle gange nerverne lidt på højkant. Det skete blandt andet, når en kollega ved siden af mig blev tosset, når jeg drejede mig eller kløede mig. Det var ikke alene på grund af lopperne, men også uvisheden om, hvad sker der i morgen og hele situationen. Det gav sig tydeligt udslag i, at kollegerne kunne fare op som skudt ud af en kanon. Politikommissær Barsted, hans øjne kunne lyne, hvis der var noget. Det var forskelligt, hvordan kollegerne reagerede. Nogle blev apatiske og sansede næsten ikke, hvad der foregik.

Forplejningen i Buchenwald

I Buchenwald fik vi en skive brød om dagen, og madholdet fra barakken skulle møde kl 03.00, hvor de gik over i et køkken, hvor de fik udleveret nogle store stålkar med suppe eller te til hele barakken. Jeg tror, det mest var te på det tidspunkt. Det var det bedste, som jeg fik i al den tid, jeg var i Tyskland. Det smagte af pebermynte eller sådan noget. Det smagte virkelig godt. Der var ikke noget med at gå tilbage og lægge sig igen, for vi skulle op og vaske os og stå klar kl. 06.00 eller 07.00 til appel.

Det var ikke meget, vi fik at spise, og det var først i december 1944, at de første Røde Kors pakker kom ned til os. Der var vi til gengæld heldige og på den grønne gren. Den første pakke kom hjemmefra. Det var vores koner, der havde fået lov til at lave en pakke til os. Der var noget tøj og nogle andre ting, som de måtte pakke efter en nøje beskrivelse.

Appellerne

Hver eneste dag var der appel på den store plads, hvor også galgen stod opført. De syge skulle meldes fra, og det blev kontrolleret. Derefter var der optælling – nogle gange igen og igen.

Ved siden af vores barak i den anden indhegning var der en barak med jøder. De var meget elendige og meget udsultede. Det var fand`me hele skellet at se på. Jeg har oplevet, at jøderne gik til appel og så stod der 3 døde imellem de levende. Jeg opdagede det ikke selv i første omgang – men blandt kollegerne var der en der hviskede til mig "prøv lige at se der". De blev holdt oppe af de andre for at sikre deres rationer af mad. Det var sgu uhyggeligt.

Tvangsarbejde i lejren

Kort tid før vi kom til Buchenwald, havde der været et bombeangreb mod nogle fabrikker og SS-kaserner tæt på selve lejren. Der var et par barakker, der havde flyttet sig inde i lejren som følge af lufttrykket fra eksplosionerne. Men lejren var ellers ikke blevet ramt som bygningerne uden for lejren. Lejren lå sådan lidt inde i en skov på en skråning det vil sige alle barakkerne, bygningerne, krematoriet og hovedporten.

Vi fik besked på at skulle rydde op efter bombardementet ved og i bygningerne uden for lejren. Deres autoværksted var bl.a. blevet ramt. Der var motorcykler og alt muligt andet, der skulle være samlet.

Samtidig skulle de ødelagte bygninger genopbygges, og der blev vi sat sammen i store kolonner, bestående af mange 5-6 mands hold og et stykke tov.

Vi blev sendt ind i de ødelagte bygninger, og hver mand skulle hente 4 mursten – 2 i den ene ende af tovet og 2 i den anden ende. Tovet blev lagt op om nakken, og så gik man med de 4 mursten ind i lejren eller hen til det sted, hvor de skulle bruges. Det hed sig, at vi skulle bære 4 sten om formiddagen og 4 sten om eftermiddagen. Efter et stykke tid blev det lavet om til 4 sten om dagen. Det skyldtes nok, at vi trak den lidt hvor det var muligt – bare SS`erne ikke så det. Men der var en sønderjyde, der var SS`er, og han haltede, og han var efter alle – bare ikke os. Mens vi arbejdede, var jeg hele tiden bange for at blive skilt fra og sendt et andet sted hen eller væk fra de andre. Sådan havde vi det alle sammen. Han sagde til en af vores folk, at han ikke havde noget imod, vi skulkede – bare han ikke så det. Det glemmer jeg ham sgu ikke for. Det var den eneste SS`er, jeg mødte i Tyskland, som viste bare en lille smule menneskelighed.

Efter murstenene bar vi på barakker, store barakker, der skulle samles. Det vil sige at vi bar på store flader, som skulle samles til flere barakker. Det var et slæb af en anden verden. Vi havde ikke ret mange kræfter, for vi havde ikke fået noget at spise, så kræfterne rakte ikke så langt, og samtidig havde vi overhovedet ikke lyst til at bygge flere barakker. Så når det var muligt, så skulkede vi fra arbejdet, og alting gik meget langsomt, og vi havde ikke nogen kræfter.

Murstenene blev brugt til genopbygning bl.a. af noget mur ovre ved kommandantboligen. En af kollegerne, der hed Gravesen, han var uddannet murer, så han blev sat i arbejde ved kommandantboligen. Tyskerne vidste jo fra vores ankomst, hvad vi havde af uddannelse, og det brugte de, hvor de kunne.

Gravesen var i forbindelse med sit murerarbejde åbenbart kommet så tæt ind på kommandantboligen, at han havde set noget af indretningen, og det var her, han fortalte mig og flere andre, at kommandantens kone havde en lampeskærm, der var lavet af hud med tatoveringer på. Vi ville jo ikke tro på det, men Gravesen fastholdt, at det var rigtigt. Sådan en dum kælling!

Tvangsarbejde i Torgau

I slutningen af november 1944 blev vi sendt til Torgau for at lægge togskiner frem til en våben- og ammunitionsfabrik. Opgaven bestod i at lave en jernbanedæmning med spor, der kunne føres helt frem til fabrikken. Der lå en grusgrav ved siden af, og der var SS`ere til at passe på grusgraven og strækningen. Til gengæld var det værnemagtsoldater, der passede på os, og det var heldigt. Det var en gammel bedstefar, der var leder af soldaterne, og han var virkelig en god mand. Han troede fuldt og fast på, at vi blev sendt hjem til Danmark, når opgaven var fuldført. Det havde han hørt. Og sådan skulle det også gå – hjem var bare Buchenwald og ikke Danmark. Jeg tror ikke, han vidste det, og han gjorde faktisk en hel del for os.

Vi arbejdede 12 timer i træk – altså i 2 holds skift. Vi blev inddelt i hold, og de første gange var jeg så uheldig at komme på det hold, der skulle bære skinner. Hold kæft, hvor var den tung, når man nu ikke havde nogen kræfter. Det var et slid, så jeg smuttede over på et grusgravehold. Det var der ingen, der opdagede, så der var jeg glad. I grusgraven læssede man grus op i en tipvogn, og det gik heller ikke for stærkt. En af tipvognene væltede, og så blev tyskerne tossede. Men vi sinkede bare arbejdet, når det var muligt, både fordi vi ikke gad hjælpe tyskerne, men også fordi vi ingen kræfter havde.

I nogle barakker tæt på togbanen fik vi mad, d.v.s. suppe. Der var borde og bænke at sidde på, og engang imellem kom der luftalarm, når vi spiste og så skulle alle gemme sig under bordene – ikke fordi, vi troede det hjalp meget – men det skulle vi. Jeg kan huske, at vi engang midt på dagen var i gang med at spise, og luftalarmen gik i gang. Alle gik under bordene, og da luftalarmen var færdig, kom vi op igen – men alle tallerkener var tomme. Så der var en af de andre, der havde feset rundt og slubret suppe i sig, mens vi andre sad gemt under bordene. Det var sådan en episode, man kan grine af i dag, men dengang var det ikke særlig sjovt, heller ikke at barakken fandme hoppede op og ned, når der blev bombet. Vi vidste aldrig, hvornår det kunne være slut.

Vi var selvfølgelig bange, når der blev bombet, men tyskerne var alligevel mere bange. De løb alt, hvad de kunne, når der blev bombet, men de vidste måske også mere om, hvad der kunne ske.

Når der var almindelig luftalarm, og der ikke blev bombet, så blev "Die dumme dänen" jo bare stående for at få det hele med. Så når engelske og tyske fly kæmpede over vores hoveder, og kuglerne landede på tagene af barakkerne, så skulle vi lige have det hele med.

Bomberne ramte nu ikke fabrikken, mens vi var der og heller ikke jernbanen eller barakkerne. Vores barakker var indhegnet med pigtråd og ved siden af lå der en indhegnet kvindebarak – vist nok med sigøjnerkvinder. En morgen kl. 07.00 da vi skulle ud fra barakkerne og ned til jernbanen, så jeg en helt nøgen kvinde stå til appel, ret op og ned ved hegnet, og hun stod der fandme også, da vi kom tilbage 12 timer efter. Hun havde altså lavet et eller andet og blev straffet på den måde der.

Kvindebarakken havde latrin op til vores, adskilt af hegnet og en væg. Det hindrede nu ikke, at der engang i mellem kom en hånd ind til vores side sådan lidt nedenfra. Der var en del kolleger, der fik en lille overraskelse der. Det blev der altså grinet af.

Vi arbejdede på stedet i ca. 3 uger. En aften i slutningen af arbejdet samledes vi i en kælder, hvor vi sang sange. Især Barsted var god til at synge, og det havde bedstefar fundet ud af, så han sørgede for øl til alle på mit skift og ligeså til det andet skift 12 timer senere. Når Barsted sang, så var det så man fik kuldegysninger. Bedstefar var virkelig en guttermand og prøvede på alle mulige måder at gøre livet så let for os som muligt.

Da jernbanen var lavet færdig, var det tilbage med os til Buchenwald.

Røde Kors pakker

I december 1944 kom de første Røde Kors pakker. Vores koner havde fået en besked fra et af ministerierne hjemme i Danmark om, at de kunne sende en pakke med forskellige ting ned til os. Jeg kan huske, at jeg fik en pakke med et tæppe og honning. Min svigerfar kendte en oppe ved banen, der havde bistader, og der fik han honning fra, som min kone så sendte ned til mig.

Vi fik også lov til at skrive breve hjem hver 14. dag – men kun på tysk, og så fik de af kollegerne, der kunne tysk, pludselig travlt, for alle ville gerne skrive hjem. Senere hen måtte vi skrive på dansk men kun om almindelige ting – alt blev censureret.

Jeg kan huske, at en af Røde Kors bilerne var en Carlsberg vogn. Jeg kan ikke huske, hvornår det var eller i hvilken lejr det var. Men en Carlsberg vogn det var det, og føreren kom fra Glostrup. Han hed vist Christian

Jensen og var depotbestyrer i Glostrup. Flere af os gav besked til ham om at hilse vores familier hjemme i Danmark, og jeg ved, at han faktisk opsøgte vores familier med hilsnerne. Det betød meget for os og også for dem derhjemme.

Røde Kors pakkerne gjorde en kæmpe forskel for os. I pakkerne var der f.eks. pibetobak, cigaretter, sukker, ost, svinekød i fedt, små dåser med forskellige ting, marmelade, havregryn, kiks og varmt tøj og støvler. Pakkerne var ca. 30x30 cm med forskelligt indhold, og der var 1 pakke pr. mand.

Jeg har siden hen hørt om, hvor vanskeligt det var at få pakkerne ind til os, og at der var udbredt korrupsion i administrationen for at få pakkerne ind. Der måtte afleveres mange pakker til tyskerne for at komme ind til os fra de nordiske lande. Der var hele tiden nogen, der kørte på tyskerne for at sikre, at pakkerne nåede frem til os. Så vidt jeg ved, var det indenrigsministeriet, Ritmester Sejler, Ritmester Simler og lægen Tune Andersen og ambassaden i Berlin, der hele tiden "kørte" på tyskerne. Det vidste vi ikke dengang – der var vi bare lykkelige over, at der var nogen, der gjorde noget for os.

Pakkerne var først og fremmest en lykke for os, men det var også lidt farligt at ligge inde med pakkerne. Vi delte rigtigt meget ud til andre i lejren, når det var muligt, men ufarligt var det ikke.

Forholdene i Buchenwald og de efterfølgende lejre var forfærdelige, og det betød blandt andet, at når vi smed emballage ud i en beholder til affald, så kom andre fanger i slagsmål om at finde nogle få krummer tilbage i emballagen. Tyskerne blev tossede på os og kaldte os igen "die dumme dänen".

I lejren var der mange fanger, man skulle være sig for at komme for tæt på. Der var jo rigtige forbrydere og mordere ligesom i Neuengamme. Der var også de små "rødfrakker". De sad med grøn alpehue og havde grøn eller rød/sort stribet frakke på, og de var nogle værre nogle. De var ofte i nærheden af os, og jeg kan huske, at 3 af dem tit sad i et hjørne henne ved vores barak. Røde Kors kasserne var låst inde med hver vores navn på. En dag havde jeg taget min kasse frem og spist halvdelen af en dåse med svinekød. Jeg rejste mig op og gik et par skridt hen til skabet og låste kassen inde igen. Da jeg vendte mig om for gå i gang med resten af dåsen, var den fandme væk, og jeg kunne ikke se, at de havde flyttet sig overhovedet. Jeg kunne simpelthen ikke se hvem, der havde fjernet den, og der havde jo ligesom ikke været en rotte, der kunne løbe med dåsen. De gutter der var ikke helt almindelige. De kunne skaffe stort set alt – om det så var whisky, kunne de skaffe det.

Sygdom

Buchenwald lå på en bjergskråning i 800 meters højde, og der var tit tåget, diset og regnfuldt. Det blæste også, og klimaet, den ringe kost og de elendige barakker gav mange sygdomme. Der var lægebesøg næsten hver dag, og man kunne blive penslet i halsen. Vi var mange, der kikkede længselsfuldt mod nord, mod det fjerne igennem Weimar og hjem mod Danmark.

Mange blev syge, og der var desværre også nogen, der gik hen og døde. Jeg havde selv lungebetændelse 2 gange i Buchenwald. Jeg opdagede det ved, at jeg fik feber, og så blev jeg lukket igennem pigtråden og ført over til infirmeriet. Der skulle jeg smide alt tøjet, og en læge, der også var fange, undersøgte mig. Jeg havde lungebetændelse og blev straks jaget ud i et badeværelse, og så blev der åbnet for den kolde hane. For helvede det var koldt. Bagefter fik jeg et tæppe og beordret til at gå igennem lejren 800 meter ned til sygeafdelingen. Jeg blev lagt med mit tæppe på en seng sammen med en anden fange. Nu var det en

dansker, jeg kom op ved siden af, så det gjorde ikke så meget. Sygeafdelingen havde ingen piller eller behandling i øvrigt, men nogle nordmænd, der som os var fanger i Buchenwald, havde noget medicin.

Jeg fik nogle piller via nordmændene, og pillerne tog den værste feber, men ellers var det et mareridt at være på sygeafdelingen. Der var mange syge med dysenteri på sygeafdelingen. De lå på en seng med en bar bund for de sked hele tiden. De blev vasket ved, at sengen blev skyllet, mens de selv blev løftet i hovedet og benene og dyppet ned i en stor balje. Det var virkelig uhumsk, og sikken en lugt der var. Det var grimt.

Jeg fik det bedre dels på grund af pillerne, men også fordi vi var kommet derned i god form, og så hjalp Røde Kors kasserne os til at være nogenlunde raske.

Der var ikke medicin i vores Røde Kors pakker, men der kom på et tidspunkt noget medicin i en særskilt pakke, som blev opbevaret hos en af lederne.

Utøj og sygdom blev ellers forsøgt holdt nede. Der var jævnligt lusekontrol. Det foregik ved, at vi blev stillet op på rad og række. Så blev vi klistret til med noget væske, hvori der bl.a. var dieselolie – over hele kroppen. Vi havde kun det samme undertøj og tøj, som vi gik og stod i, og så var vi ellers klistret til inden under.

Det hjalp først, da vi i nogle af de første Røde Kors pakker fik noget tøj, som vi måtte anvende. Der var en dejlig sømands stortrøje, varme bukser, civilforsvarsstøvler og sådan noget gråmeleret celluds-undertøj.

Vi blev stadig badet i det der klistrede dieselvæske – men tøjet hjalp os rigtig meget med at holde os raske.

Krigsfangelejr stalag 4 B

Kort før jul 1944 blev vi sendt afsted med tog til krigsfangelejr stalag 4 B¹⁵. Transporten tog et par dage, og vi opholdt os i denne lejr i ca. 14. dage, inden vi blev fordelt til mange forskellige arbejdskommandoer. I krigsfangelejren var der både englændere, amerikanere, franskmænd og canadiere - alle krigsfanger.

Vi blev indkvarteret i nogle barakker og var stadig samlet med kolleger fra Søndre Birk og Frederiksberg. Der var ingen lys og ingen varme i barakkerne, og halvdelen af ruderne var væk. Vi sov på gulvet, for der var ingen hylder eller noget.

Vi blev i krigsfangelejren hen over jul, og der fik jeg en pakke fra min kone med et dejligt stort tæppe med broderi med mit navn på, og det var godt at sidde på. I pakken var der også 10 cigarer og et glas syltetøj, der desværre var knust så cigarerne var smurt ind i syltetøjet. Jeg havde aldrig fået sådan en cigar med sådan en aroma. Hold da kæft – man kan jo ikke lade være med at grine ad det. Det var noget klæbrigt noget, men til lidt forandring smagte det godt, og så var det jo jul.

Det var koldt, og der lå sne udenfor barakkerne. Der var ikke vand inde i barakkerne, og skulle man på lokum, så foregik det udenfor på sådan en retirade*¹⁶. Det var forbudt at gå ud til retiraden, når det var

¹⁵ Stalag 4 B. lå nord for Mühlberg ca. 50 km nord for Dresden. Politifolkene blev flyttet til lejren den 18. december 1944.

¹⁶ Retirade kommer fra fransk "trække sig tilbage". Retiraden var et fælles toilet, hvor man fra et bræt besørgede ned i et hul i jorden eller i en tønne der kunne tømmes.

mørkt, for så kunne man risikere at blive skudt. Hver morgen kom der en stor vandvogn – sådan en rigtig gammel kommunal vandvogn. I den var der varm te. Det måtte vi også vaske os i, da vandet ellers frøs til is.

Juleaften holdt Molested, der var lidt halvhellig, en andagt om julen og en kollega Koch fra København, han havde fået sin trompet med hele vejen, så han spillede nogle julesalmer. Det står for mig som det højeste og mest stemningsfulde, man kan tænke sig. Der var ikke et eneste øje tørt. Det var virkelig – ja – for godt til at være sandt. Men så kom vi tilbage til den grå hverdag igen. Vi havde i anledning af julen fået dobbelt ration af rugbrød, men det skulle holde både til 1. og 2. juledag, og da de fleste spiste rugbrødet den 1. juledag, så begyndte sulten at melde sig 2. juledag.

Tvangsarbejde i Moltewich¹⁷

Efter 14 dage, hvor kolleger løbende var blevet fordelt og afrejst til arbejdskommandoer i bl.a. Leipzig og andre steder, så blev jeg sammen med en flok kolleger sendt til en arbejdslejr i Moltewich. Vi skulle rydde op i en fabrik, der producerede brunkulsbriketter. Fabrikken var blevet bomberamt, og tyskerne skulle bruge brunkulsbriketterne til nogle fabrikker i nærheden. Et stykke væk fra lejren lå byen Jena, hvor de lavede syntetisk benzin. Fabrikkerne i Jena gik de allierede hårdt efter. Jeg husker en nat, hvor der blev bombet heftigt over Jena, og hvor der var et kæmpe ildskær. Vi kunne se flammerne i luften, selv om det var på lang afstand.

Vi blev delt op i flere grupper, hvor nogle arbejdede i kælderen og nogle på de andre etager. Bomben var åbenbart gået lige igennem bygningen og detoneret, så der var hul hele vejen ned. Fabrikken fik brunkul ind i store klumper, hvor de inde i fabrikken blev knust i nogle store kar. Karrene var blevet ramt og splittet ad, og nu skulle vi samle dem og rydde op. Arbejdet foregik sammen med nogle tyskere – altså civile tyskere – der var ansat på fabrikken. De var de flinkeste tyskere, jeg mødte på hele opholdet i Tyskland. De arbejdede sammen med os, og de inviterede på et tidspunkt nogle med hjem. Iversen havde bl.a. et godt forhold til en af tyskerne og havde efter krigen i mange år forbindelse med den tyske familie. De tyske arbejdere var meget meget flinke og havde en helt anden mentalitet end de tyskere, vi mødte i lejrsystemet. De kom bl.a. med ekstra forplejning bl.a. ekstra suppe til os. Det betød meget for os.

På arbejdskommandoerne var det værnemagts soldater, der bevogtede os. Nogle knægte på 14-15 år og nogle voksne, der formentlig havde været såret og skulle rekreere sig. Kommandanten i arbejdslejren var noget emsig med Røde Kors pakkerne. Han sørgede for, at hver enkelt dåse blev taget op af pakken og stukket hul i. Indholdet i pakkerne måtte ikke kunne gemmes og bruges under en flugt fra lejren. Det var en mærkelig ide han havde om det med pakkerne, og vi kunne ikke få ham til at holde op med det. Nu var der altså ikke nogen, der flygtede. Vi blev betragtet som politiske fanger, og vi kunne skydes for at forsøge at flygte. Det var noget andet med krigsfangerne i stalag 4 B, de måtte gerne flygte, hvis de kunne. For vores vedkommende var en flugt nu heller ikke mulig. Der lå godt med sne dernede, så man kunne nemt følge et spor, og vores fodtøj var jo ikke meget bevendt. Når vi skulle ud og tisse om natten, så foregik det i sådan nogle tøfler ligesom badetøfler, og de hang nemt fast i den våde sne, så man kom til at vade rundt på bare tæer.

---

¹⁷ Moltewich – det har ikke været muligt at finde byen eller området.

Ude på arbejdskommandoerne havde vi nogle ovne, som vi kunne varme os ved. De blev fyret med brunkul og havde sådan en top plade, hvor man kunne lægge en kiks på og lidt sukker eller kakao fra Røde Kors pakken, og så smeltede det. Det kunne vi godt bruge om aftenen.

Tilskadekomst

En af arbejdsdagene - ikke lang tid efter vi var kommet - formentlig i slutningen af januar 1945, blev jeg sammen med et par af de tyske arbejdere sat til at flytte en af de store knusemaskiner. Den befandt sig oppe på, hvad der svarer til 1 sal, og den skulle ned gennem bombehullet til en etage nedenunder. Vi havde kraner og alt, hvad der skulle bruges, så vi var 3 mand om at få maskinen hen til hullet. Da vi skal vippe den hen over hullet, er den ved at tage balancen fra os, og da der står nogle kolleger neden under på næste etage, så hev jeg modsat for at undgå at den røg ukontrolleret gennem hullet. Det lykkedes, men maskinen svingede så tilbage og ramte nogle transportrør af metal. Desværre var min hånd imellem maskinen og transportrørene. Jeg mærkede ikke så meget til at starte med, da jeg havde nogle arbejdshandsker på, men efter lidt tid kunne jeg godt mærke, at den var gal. Jeg tog handskerne af, og min hånd var en blodig masse. Jeg havde fået et åbent brud på min lillefinger, og den tyske arbejder han blev helt dårlig af synet.

Jeg kom ned fra etagen og hen til nogle samariter. Der var sådan en samariterstue på alle de tyske fabrikker. Men de kunne ikke gøre noget for mig, så jeg blev med en forbindelse sendt videre hen til en fransk arbejdskommando med læger, som lå et stykke fra vores egen lejr. Jeg tror stedet hed Sicksdorf¹⁸. De tog en sprøjte og skyllede den ødelagte finger med olie, og så pakkede de den ind. Derfra kørte jeg med tipvognstog hjem til lejren, hvor jeg boede. Næste morgen blev jeg vækket tidligt kl. 05.00, og en tysk soldat fulgte mig op til en rigtig jernbanestation. Det foregik i snestorm. Med den tyske soldat som vogter kørte jeg med toget til Leipzig banegård og derfra med sporvogn til krigsfangehospitalet i Leipzig.

Krigsfangehospitalet i Leipzig

En gammel fabriksbygning i Leipzig var omdannet til et krigsfangehospital. Jeg blev indskrevet og fik tildelt en seng i stueetagen. Jeg lå der sammen med nogle canadiske flyvere, 3 franskmænd og ved siden af mig endnu en dansker. Først dagen efter blev jeg sendt op på 1 sal, hvor jeg blev undersøgt af en polsk kirurg og en italiensk læge. Italieneren var rigtig fed, han må have spist meget olivenolie, og han kunne ikke et ord engelsk. Den polske kirurg han kunne godt tale engelsk. Jeg blev sendt ned igen i stueetagen med besked om at komme op igen dagen efter.

Dagen efter gik jeg op på 1 sal som aftalt og blev henvist til en dør i forbindelse med en glasvæg med matteret glas. Bag ved glasvæggen lå operationsgangen. Jeg åbnede døren i den ene ende og gik ind. Lægerne stod i den anden ende af gangen. Kort inde på gangen stod en bære, og på den lå der en arm. Jeg gloede kraftedme, noget og jeg blev dårlig tilpas. Så var der 2 italienske sygeplejere - nogle vimse nogle - der fik sat mig ned på en stol ved siden af et bord. Jeg fik hånden lagt op på bordet og forbindingen taget af og her kunne jeg jo godt, se at der var en brækket finger, hvor knoglestumperne stak ud af. Men jeg havde ikke ondt i den. Den var død.

Den italienske læge kom hen til mig og kikkede på fingeren, og jeg drejede ikke hovedet væk, for jeg skulle ikke have noget af, at de tog min arm. Han rejste sig op og kom tilbage med en elektriker bidetang, som han

---

¹⁸ Sicksdorf – det har ikke været muligt at finde byen eller området.

brugte til at bide knoglen over med, hvorefter han puttede resten ned under hudlappen og syede lappen fast. I mine øjne var det pænt lavet, når man tager forholdene i betragtning.

Efter behandlingen blev jeg sendt nedenunder igen, og efter et stykke tid så begyndte det altså at gøre ondt. Jeg snakkede med den italienske læge, og han kunne købes for et stykke spegepølse – altså jeg fik noget mod smerterne, og han var jo ikke blevet fed af ingenting. Amerikanerne og danskerne fik Røde Kors pakker. Franskmændene fik ingenting. Men der kunne altså handles, når det var nødvendigt.

Danskeren, der lå ved siden af mig i starten, var politimester Gøbel fra Kolding eller Vejle. Jeg kan ikke huske, hvad han fejlede og han var der kun nogle få dage, så var han sendt videre. Hans plads blev overtaget af Tage Nielsen fra Københavns Politi. Tage Nielsen og jeg havde efter krigen en lang periode sammen i Rødovre, hvor han var leder af civilafdelingen. Han blev senere kompagnichef i politikompagniet, hvor jeg var kommandobefalingsmand, så det var meget sjovt. I politikompagniet lå vi også i køjesenge - Tage Nielsen og jeg i samme køjeseng!

Dagene gik, og Tage Nielsen og jeg havde god tid til at tale sammen. Han var blevet skoldet af en dampkedel, der var sprunget læk. Vi klarede os sådan set fint med vores Røde Kors pakker, og der var ingen SS'ere men derimod en meget flink obergefreiter fra værnemagten. Når der blev luftalarm, var det op af sengen og ud af bygningen hen over en åben gård og ind i en stor villa med en kælder. Vi synes nu at man ligeså godt kunne ligge på sygestuen som løbe over i kælderen. Om natten, når det var mørkt, så kunne man trække benene op under sig, og når obergefreiteren kom for at kontrollere, at alle var ude, så følte han sig frem i mørket ved fodenden af sengen, og når han ikke stødte på nogen ben, så måtte pågældende jo være gået over i kælderen.

En af gangene, hvor vi var gået i kælderen, var det nu meget rart. De allierede bombede Dresden og Leipzig meget voldsomt en af dagene omkring den 27. februar 1945. Der sad jeg i kælderen sammen med Tage Nielsen, amerikanske, engelske og canadiske flyvere, en masse italienere og nogle tyskere. Der var sådan nogle store betonpiller, der gik ned gennem huset, og som var tydelige nede i kælderen. Det var formentlig på grund af de solide betonpiller, at kælderen blev brugt som beskyttelsesrum. Flyverne de kunne høre på lyden af flyene og bombningerne, hvor tæt på de var, og når først de begyndte at få svedige håndfald, så var det altså oppe over. Italienerne de satte sig stort set alle op på nogle borde, der var nede i kælderen, og da en af bomberne bragede helt tæt på, så farede alle sammen op, og nogle løb hen til døren, men ikke italienerne. De blev siddende på deres borde. De sagde: "hvorfør løbe – om du står her eller sidder der, det kommer ud på et". Det susede og bragede løs oppe i nogen tid, men de ramte altså ikke krigsfangehospitalet.

Liv og død på et krigsfangehospital

På et tidspunkt under min indlæggelse mødte jeg en anden dansk kollega. Han hed Jørgensen og var indlagt på et sygeafsnit på 1. sal. Han var fra Amager, men så vidt jeg husker, hverken tjenestegørende i Kastrup eller Tårnby. Han var indlagt med lungebetændelse.

Under et af de utallige luftangreb på jernbanen, der lå tæt på hospitalet, havde de allierede åbenbart smidt en 500 pounds bombe til efterekspllosion. Det vil sige at bomben landede uden at eksplodere, og når tyskerne så troede, at den hellige grav var vel forvaret, så eksploderede den. Hospitalet blev ramt i forbindelse med denne eksplosion, ved at en del af bagsiden af bygningen bygget i træ blev ødelagt, og

vinduerne blev blæst ind oppe på 1. sal. Tyskerne satte noget afdækning op – men det blæste altså ind oppe på 1. sal. Den gennemtræk af kold luft blev for meget for min kollega Jørgensen. Han døde af lungebetændelsen. Det var hårdt, for han var ellers en guttermand og troede ligesom os andre fuldt og fast på, at han nok skulle komme hjem til Danmark igen.

I stuen på hospitalet, hvor jeg lå, mødte jeg på et tidspunkt en ung flink canadier, der var blind. Han havde fået blændet begge sine øjne af en flammekaster. Han fik hver dag skiftet sine forbindinger over øjnene. Så vidt jeg ved, kom han ikke til at se igen.

På hospitalet var der en russisk læge – han var dygtig. En dag, hvor jeg fulgte den unge canadier over til lægerne, så jeg en russisk soldat, der var såret i hovedet. Han havde et hul i hovedet, og den russiske læge stak en lang pincet ind i hullet, uden at soldaten gav så meget som et kny fra sig. Det havde jeg ikke troet var muligt. Da lægen var færdig med ham, rejste den russiske soldat sig op og gik ud og derefter tog lægen sig af canadieren.

Der var sygeplejere fra flere lande, og jeg lagde især mærke til de russiske sygeplejere, blandt andet fordi de var meget bange, når der blev bombet. Så kom de farende ud med tæpper eller madrasser over hovedet, råbende og skrigende, for de kunne jo ikke uden videre komme ud af afdelingen, når der var luftalarm eller der blev bombet. Jeg lagde også mærke til, at når de var på toilettet, så sad de ikke på de her træstykker som os andre. De sad med fødderne oppe på toilettet – altså på træstykkerne – og derfra på hug. Jeg gloede godt nok noget de første par gange.

Grunden til, at jeg ikke var blevet udskrevet, men opholdt mig på hospitalet i ca. 1 måned, var at der gik betændelse i min finger. Diagnosen var flegmone¹⁹, og min finger var voldsomt hævet og lignede sådan et spejlæg med blommen i midten. Efter et stykke tid skar lægerne fingeren op igen for at dræne den for betændelsen.

Ud af Tyskland med Røde Kors.

En dag i hvad jeg husker som marts 1945 kom der nogle farende ind på sygestuen og fortalte, at der holdt en Røde Kors bil ude i gården. "Sku du ikke med?" spørger flere af dem. Det vidste jeg ikke noget om. Det var der ingen, der havde sagt noget om. Røde Kors havde tidligere været ude omkring hospitalet for at kontrollere og se, hvor de forskellige lå, og der var jeg også blevet skrevet op.

Der var ikke nogen ude ved bilen, og jeg fik at vide, at de var gået over til kommandanten. "Nå" – sagde jeg til mig selv – "så er det nu". Jeg stak ud af døren og over mod kommandantboligen, og jeg vidste jo godt, at det kunne koste mig dyrt, for tyskerne er nogle tossede skiderrickere, når man bryder deres regler. Jeg nærmest løb op ad trappen op til kommandanten og bankede på og trådte ind ad døren uden at vente på, at der blev sagt – "kom ind". Kommandanten gloede godt nok noget arrigt, men jeg sagde, hvem jeg var og noget om, hvorvidt jeg kunne komme med Røde Kors. Så var lægen Tune Andersen der, og han sagde "Jamen du skal da med hjem". "Du har 5 minutter, så kører vi".

Jeg gik straks tilbage og pakkede det jeg havde og gik på depotet for at få mit tøj. Jeg havde også fået et par dejlige officersbukser af en amerikaner, og de kom med også. Det var bare med at komme ud af døren.

---

¹⁹ Flegmone er en betændelses tilstand i underhuden og derunder.

Min politiuniform fulgte mig hele vejen rundt i Tyskland sammen med mine andre ejendele. "Ordnung muss sein". Tyskerne og deres lejrsystem var forfærdeligt, men de havde styr på vores stumper. Jeg fik udleveret mine ringe, mit ur, mine nøgler og min kniv.

Jeg kørte med Tune Andersen til Torgau, der var opsamlingssted for dem, der kørte rundt forskellige steder og hentede syge. I Torgau kom vi ind i en lejr med nogle barakker, og i lejren var der også tyskere. Lejren var anderledes på den måde, at tyskerne i lejren kom med kaffe, og så spillede de harmonika og sang smædesange om Hitler. Det havde jeg godt nok ikke regnet med og heller ikke hørt tidligere.

Der var en dansk sygeplejerske i lejren, og hun kikkede på min hånd og lavede noget sæbevand. Med hånden nede i sæbevandet flød der betændelse ud af fingeren, og derefter blev den forbundet igen.

I løbet af et par dage fik Røde Kors samlet dem, de skulle, og så kom der en Amagerbus for at hente os. Vi sad så tæt i bussen, at vi næsten ikke kunne røre os, for så mange som muligt skulle jo med hjem. Var bilen stødt på et eller andet, så tror jeg, vi var blevet siddende. Det tog ca. 1 døgn at nå op til grænsen til Danmark. Vi sov i bussen undervejs og stoppede, når der var luftalarm eller noget andet, der spærrede.

Jeg husker det som hen ad nattetid, da vi krydser grænsen, og det er ligesom om, der sker noget. Vi begyndte at synge "Der er et yndigt land", og inden vi havde sunget de 2 første linjer, så begyndte tårerne at løbe ned af kinderne. Det var ikke kun hos mig – det var sådan hos dem alle sammen i bussen.

Frøslev lejren

Vi blev kørt direkte til Frøslev lejren og blev godt modtaget. Vi fik noget af spise – havregryn. Vi måtte ikke få noget større eller stærkere, for vores maver kunne ikke tåle det.

I Frøslevlejren mødte jeg et par kolleger, som jeg kendte fra Rødovre. Blandt dem var Lundemann, der var interneret i Frøslevlejren, og som aldrig nåede til Tyskland. Han havde til gengæld været igennem Shellhuset og hele den mølle. Han havde straks han så mig ringet hjem og fortalt, at nu havde han mødt mig i Frøslev, og på den måde fik min kone besked om, at jeg var hjemme i Danmark igen.

I Frøslevlejren blev min finger tilset af en læge Mikkelsen – senere professor Mikkelsen – fra Kommunehospitalet. Han kikkede på alle os, der var kommet med bussen fra Tyskland og til mi, sagde han "ja – den skal bare have noget sæbevand. Men når du kommer hjem, så kan du komme ind til mig – så skal jeg tage den af". Men hvad fanden – den generede mig jo ikke, og så kunne jeg jo have en handske med 5 fingre i stedet for 4 og en speciel handske, det var bare blevet for dyrt for staten. Jeg har nu haft meget glæde af min lillefinger, også selv om den ser lidt mærkelig ud. Fingeren hindrede mig jo heller ikke i at blive optaget i politiet senere hen – både ved bedømmelseskommissionen, og da jeg fik fastansættelse efter krigen.

I Frøslev fik vi god mad og en god behandling. Vi kom også tæt på hinanden, eftersom vi boede i små barakker med 4 – 6 mand på hver stue. Der var ikke kun politifolk – men også mange andre.

Tyskerne bevogtede lejren, der var hegnet ind og med et tårn i den ene ende. Der var vagt på med rekylgevær og lyskastere. Men ellers kunne Frøslev ikke sammenlignes med det tyske lejrsystem. Frøslev var så meget bedre. For det første vidste du, hvor du befandt dig. Der blev talt dansk, og der blev gjort noget for, at du skulle komme til hæfterne igen. Lidt efter lidt fik jeg mere og mere af det, jeg kunne tåle,

og vi skulle ikke arbejde. Jeg er lidt usikker på, hvornår vi kom med bussen til Frøslev, men jeg tror, det var samtidig med bombningen af Shellhuset den 21. marts 1945.

Det sidste stykke hjem

Den 3. maj 1945 kom vi med busser ud af Frøslevlejren. Vi havde vores politiuniformer på. Nu skulle vi det sidste stykke til Sverige, og der var andre der var sat på et tog mod København. Det var et triumftog, og der var mange busser i kortegen. Der sad en gammel værnemagtsoldat foran i hver vogn ved døren. Vi andre sad bagud i bussen ligeså tæt, vi kunne. Det var lige meget, hvor vi kom hen, så stod folk med det ene og det andet og råbte hurra og viftede med det danske flag – da var politiet sgu velkommen. Turen gik op gennem Sønderjylland og op over Lillebælt over Odense til Nyborg, hvor der var luftalarm, og hvor vi måtte vente lidt.

Vi kom over til Korsør, og lige som vi skulle køre videre, så var der en person, der stak hovedet ind af den åbne dør til bussen og spurgte, om der var en Bengtsson her. Ja det var der jo, og så sagde han "din kone venter udenfor byen". Jeg tænkte, "det er kraftedme løgn og gad vide hvordan hun ser ud". Men vi kørte ud af byen og holdt kort tid efter ind til siden for natten. Vi steg ud af busserne og gik omkring. Tyskerne de passede ikke rigtig på os længere, hvilket også gjorde, at flere kolleger var stået af undervejs bl.a. i Odense.

Ude af bussen kikkede vi os lidt omkring, og pludselig kom der 2 damer gående i retning mod os, og den ene var min kone, og den anden var fru Lundemann. Det var synd for fru Lundemann, for han var ikke med busserne, men det vidste hun ikke. Min kone og fru Lundemann var kørt på cykel fra Glostrup til Korsør og derefter sendt cyklerne med toget hjem. Det var godt nok mærkeligt, at se min kone igen efter så lang tid. Det var en overraskelse og svært at skulle skilles igen, men jeg har altid været lidt forsigtig, så jeg besluttede ikke at stikke af fra bussen. Da natten var overstået, kom konerne med i bussen sammen med os andre op gennem Sjælland ind til forsøgsbanen ved Glostrup, hvor de blev sat af. Bussen fortsatte herefter til Frihavnen inde i København, og vi gik ombord på et skib, der skulle sejle os til Sverige.

Nede på havnekajen var der dukket en højtalervogn op og de råbte nogle navne op. Vi kunne ikke se, hvem der sad i bilen, så vi blev enige om, at det nok var nogle HIPO-folk, så der var ingen af os, der valgte at gå ned på kajen. Efter et stykke tid kom der til gengæld besked på skibets højtaler om, at de danske politifolk ombord var blevet løsladt og kunne vende hjem. Det var dejligt. Så vi tog straks afsted op til Østerport Station. Jeg havde en kollega Bohus hed han fra Ålborg med mig, da han ikke kunne nå hjem med tog til Jylland denne dag. "Du kan komme med mig hjem" havde jeg sagt til ham på båden, da vi blev løsladt, og det havde han takket ja til. Så vi gik hver med et danebrogsflag, som vi havde fået udleveret og iført vores gamle politiuniform op til Østerport Station. Jeg kan huske, at alle knapperne på uniformen var malet med sort lak. Det havde vi fået besked på at gøre på et tidspunkt i Tyskland, men det var fortsat vores egen uniform.

Lige ved Østerport Station prajede vi en taxa. Han standsede og kikkede noget forundret på os. "Velkommen hjem" sagde han så. "Hvor skal I hen", spurgte han? Ja vi skulle jo gerne køres til Glostrup. "Der må jeg sgu ikke køre ud, jeg må kun køre til Damhussøen, men skidt med det" sagde han så. Taxamanden kørte os hele vejen til Glostrup, og vi blev sat af på Østbroen tæt ved mit hjem. Det var fandme dejligt. Jeg gad nok vide, hvad andre har tænkt, da de så sådan 2 skraldemænd stå ud der på broen

uden megen bagage – faktisk kun med en lille kasse hver. Vi gik op til huset, og så var der ikke nogen hjemme.

Min kone var taget over til svigermor for at sove efter den lange tur med bussen og gåturen hjem fra fæstningen ude ved forsøgsbanen. På et tidspunkt kom lillebroderen forbi, og han løb over og gav min kone beskeden "Arne er derhjemme". "Sludder" sagde min kone, der jo vidste, at jeg var på vej til Sverige. Nå – men hun stod op igen, og Bohus og jeg var i gang med at gøre os i stand derhjemme. Min kone fik forvisset sig om, at jeg ganske rigtigt var hjemme, hvorefter hun fik travlt med at komme over til slagteren og hente noget god mad, og da slagteren hørte om, at jeg var kommet hjem, så fik hun nogle gode bøffer med hjem. Det kunne maven godt tåle på daværende tidspunkt efter det lange ophold i Frøslevlejren.

Bohus blev sendt hjem med toget dagen efter den 4. maj 1945, og dagen efter igen var det befrielsesdagen i hele Danmark. Bohus har jeg truffet igen en enkelt gang efter krigen, men ellers har vi ikke haft kontakt.

Rigspolitiet havde udbetalt min løn hver måned, selv om jeg havde været i Tyskland, og min kone havde købt et skrivebord til mig, mens jeg var væk. Den ene skuffe i skrivebordet var fuld af tobak, til jeg kom hjem igen.

På arbejde i politiet – igen

Jeg var hjemme et par dage – men meldte mig til tjeneste på Rødovre Politistation igen den 7. maj 1945. Der blev jeg straks udstyret med en karabin og et armbind til min politiuniform, og så var det ellers: "Værsgo ud og hente de her landsforrædere sammen med nogle af de andre". Der var både politifolk og frihedskæmpere på Rødovre Politistation i de hektiske dage lige efter befrielsen. Så vidt jeg husker, var det politiet der havde kommandoen på Rødovre Politistation. Når jeg mødte på tjeneste, så fik jeg, nogle kolleger og frihedskæmpere en liste med navne over dem, der skulle hentes ind.

Kollegerne dukkede op lige så stille bl.a. Barsted og nogle andre. Vi var kommet til Danmark med forskellige transporter. Jeg var kommet via Frøslev sammen med de sygdomsramte kolleger, og andre var kommet hjem med de hvide busser via Neuengamme.

Da der var gået et stykke tid, blev jeg flyttet til den politiske afdeling på Henriksholm Skole. Der behandlede vi alle de sager, der var på landsforrædere. Vi forberedte sagerne til retten via efterforskning. Blandt andet søgte vi vidner frem, og jeg havde et hæfte med billede af alle dem, vi søgte fra Schalburgkorpset og Frikorps Danmark. Det var ikke så nemt at få de anholdte til at gå til bekendelse. Jeg kan huske, at jeg sad med en gammel kollega – Andersen – og vi havde fat i en gut, der havde været marinevægter eller noget lignende. Ham kunne vi ikke få til at gå til den, selv om vi havde en masse udtalelser på ham. Det gik vi så ind og sagde til vores leder Vesterbirk, og han blev godt tosset over, at vi ikke kunne finde ham på et af vores billeder eller få ham til at vedgå sine ugerninger. Vesterbirk, der var en rigtig stor fyr, gik ind til den her gut, og så slog han i bordet, og så kan det nok være, at gutten han alligevel kunne tale om, hvad han havde lavet. Jeg var i den politiske afdeling i ca. 1 års tid så flyttede afdelingen over på Globe, der under krigen blev bombesprængt af frihedskæmpere.

Jeg vil gerne slutte min fortælling af med at sige følgende: "Selv om jeg har oplevet alt det her, så bærer jeg ikke nag til den menige tysker, men de andre kan jeg sgu ikke døje. Nej - SS'erne og stikkerne og HIPO folkene, dem tilgiver jeg aldrig".

Efterskrift

Arne Bengtsson kom tilbage til Rødovre Politistation. Han var i udgangspunkt ansat som reservebetjent. Han fuldførte dog hurtigt, som han selv fortalte politiets bedømmelseskommission. Der fortalte han om sin dårlige finger, og til stor glæde for Arne Bengtsson blev han alligevel fastansat som politibetjent. Han arbejdede i starten i omgangstjenesten med 3 skiftet tjeneste. Han afløste ind i mellem med journalisering og hvad der kunne være af administrativt arbejde. I 1956 spurgte han stationsleder Larsen om muligheden for at blive flyttet til Glostrup politi, og det fik han lov til af stationsleder Molested i Glostrup.

I Glostrup arbejdede Arne Bengtsson med blandt andet Hans Jørgensen, Storm, Ellenborg, Draugaard og Bache. Politiarbejdet bestod fortsat af omgangstjeneste - lejlighedsvist afbrudt af arbejde i journalen - hvor han afløste Born Pedersen. I 1968 blev Arne Bengtsson vagthavende, og han gennemførte i 1969 PFL – politiets forberedende lederkursus. Vagthavende funktionen bestred han indtil 1977, hvorefter han først hjalp til i sekretariatet og på personalekontoret på grund af Lundemanns sygdom - for til slut at søge den ledige stilling som leder af personalekontoret i slutningen af 1977. Han tiltrådte stillingen som leder af personalekontoret og blev samtidig udnævnt til Politiassistent af 1. grad.

Arne Bengtsson arbejdede som leder af Glostrup Politis personalekontor indtil sin pensionering i 1984, hvor han som 63 årig fik sin tvungne afsked fra politiet. Hans store lyst til at arbejde i politiet betød, at han frem til 1988 hjalp Glostrup politi som reservebetjent på 200 timers kontrakt.

Arne Bengtsson var ansat i staten i 45 år.

Arne Bengtsson døde 19. december 2006 – 85 år gammel.
